

Карпова, Л. Л.: Среднечепецкий диалект удмуртского языка. Образцы речи

Удмуртский институт истории, языка и литературы УрО РАН, Ижевск. 2005. 581 о.

A tizenkilencedik század végén, a huszadik század elején, az udmurt nyelvjárások kutatásának kezdetén készült munkákból még csak meglehetősen vázlatos képe bontakozik ki az udmurt nyelvjárásoknak: az egyes nyelvjárások csak néhány település nyelve alapján rajzolódnak ki, nem világos, mekkora a kiterjedésük, hol húzódnak az izoglosszák. Alapos nyelvföldrajzi kutatások helyett inkább csak „próba-fúrások”-ról beszélhetünk. Bár a húszas-harmincas években több néprajzi-nyelvjárás-kutató expedíció is gyűjtött nyelvjárastani anyagot, ez lényegében a mai napig feldolgozatlan maradt. Az udmurt dialektológiai kutatások az 1970-es évektől lendülnek fel újra, ekkor kezdik részletesen feldolgozni az udmurt nyelvterületet, ekkoriban kezd formálódni az udmurt nyelvjárások mai felosztása. A legjelentősebb szöveggyűjtemények az 1980-as évektől jelennek meg (Материалы по удмуртской диалектологии: Образцы речи. Ижевск. 1981; Образцы речи удмуртского языка. Ижевск. 1982; В. К. Кельмаков: Образцы удмуртской речи: Северное наречие и срединные говоры. Ижевск. 1981; Уб: Образцы удмуртской речи 2: Срединные говоры. Ижевск. 1990). Az egyes területek nyelvének monografikus feldolgozásai (többségükben disszertációk) általában kéziratban maradtak (egyetlen kivétellel: Т. И. Тепляшина: Язык бесермян. Наука, Москва. 1970), kisebb terjedelmű cikkekben azonban meglehetősen nagy anyag gyűlt össze. Az udmurt nyelvjárásokról való ismeretek monografikus összefoglalása В. К. Кельмаков: Краткий курс удмуртской диалектологии (Ижевск. 1998) című munkája (a továbbiakban КК).

Az udmurt nyelvjárásokat ma három fő nyelvjárási régióra (or. *наречие*, udm. *uloskyl*) szokás osztani: északira (az Udmurt Köztársaság – a továbbiakban UK – északi részén, továbbá szigetszerűen a Kirovi Terület egy részén, az UK-tól északnyugatra), délire (az UK déli részén, továbbá több, egymástól nagy távolságra található nyelvjárás-szigeten az UK-tól délre vagy az UK déli részével egy földrajzi szélességen keletre és nyugatra) és beszermánra (az UK északi részén szigetszoportszerűen). Az UK középső részén található nyelvjárások átmenetet képeznek a déli és az északi régió között, nem sorolják őket egyikhez sem, de nem tartják őket számon önálló régióként sem.

Az északi nyelvjárási régiót három nyelvjárás-csoportra (or., udm. *диалект*) szokás osztani: felső-, közép- és alsó-csepcaira (utóbbihoz tartoznak a Kirovi területen beszélt változatok, az előbbi kettő határa nagyjából az UK észak-déli

felezővonalán húzódik). A csoportok a nevüket a Permi területen eredő, az UK északi részét délkelet-északnyugat irányban átszelő, Kirovnál a Vjatkába torkolló Csepca (udm. Csupcsi) folyó mentén való elhelyezkedésük alapján kapták.

Ljudmila Leonyidovna Karpova, bár maga nem erről a területről származik, munkásságát az északi nyelvjárási régiónak, azon belül is a közép-csepcai nyelvjárás csoportnak szentelte. PhD-fokozatát Észtországban, Tartuban szerezte meg a közép-csepcai nyelvjárás csoport fonetikájáról és morfológiájáról szóló disszertációjával, mely 1997-ben *Фонетика и морфология среднечепецкого диалекта удмуртского языка* (a továbbiakban FM) címen meg is jelent és azóta, mint azt a szerző jelen munkájában meg is jegyzi (19), könyvritkasággá vált. Szintaktikai vizsgálatokra az udmurt nyelvjárásban alig van példa, a nyelvjárás lexikai feldolgozását pedig a szerző egy későbbi kötetben szándékozik megtenni (18). Itt kell azt is megjegyezni, hogy az udmurt nyelvjárásban fonetika címszó alatt szokás tárgyalni – az általunk fonetikaiként ismert jelenségek mellett – azt is, amit a nyugati vagy a magyar nyelvészetben inkább vagy kizárólag fonológiaiként szokás megnevezni. Mivel a két terület határa amúgy sem mindig éles, a továbbiakban megmaradok a kötet eredeti szóhasználatára mellett. A most megjelent kötet (a pusztán oldalszámmal megadott hivatkozások erre vonatkoznak) elsősorban szöveggyűjtemény, amelyet egy önmagában is viszonylag nagy terjedelmű (közel negyven oldalas) bevezető nyelvtani vázlat egészít ki. Ez utóbbi lényegében az FM erősen (közel negyedére) rövidített változata. A bevezető tartalmazza a Közép-Csepca településtörténetét és a helyi nyelvjárások kutatásának történetét is, a nyelvtani leírásból azonban hely hiányában sajnos kimaradt néhány igen értékes adat, pl. a példaparadigmák.

A nyelvjárás fonetikai és morfológiai tulajdonságait ismertető nyelvtani vázlat alapos és kielégítő, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy egy szöveggyűjtemény kiegészítésére készült. Csupán néhány megjegyzést tennék a leírtakkal kapcsolatban. (Mivel a leírás az FM-ből származik, ezek a megjegyzések az FM-re is vonatkoznak.)

1. Az udmurt nyelvjárásban szokás szerint Karpova morfológiai tulajdonságnak tekinti, ha egy-egy kötött morféma hangalakja a nyelvjárások között különbséget mutat, még akkor is, ha a különbség egyébként szabályos hangtani különbségből fakad. Például külön említi, hogy az elativus alakja *-ys*, az egressivusé *-ysen* (65), a jelen idő első és második személyű alakjaiban az *-ysk*-szegmentum jelenik meg (szemben a déli nyelvjárások *-is*, *-isen*, *-isk*-alakjaival), holott ez a különbség abból a hangtani változásból ered, hogy az udmurt nyelvterület déli részén és a beszermánban a palatális mássalhangzók előtt kisebb-nagyobb gyakorisággal végbement az *y > i* változás. A fent említett

toldalékokat ez éppen úgy elérhette, mint a szótöveket, véleményem szerint ezeket a különbségeket indokolatlan morfológiai sajátosságokként számon tartani. Hogy mégis ez a szokás alakult ki, az bizonyára annak is köszönhető, hogy bizonyos esetekben a jelenség másképp érinti a töveket, mint a toldalékokat: a beszermánban a változás általában végbement, de a toldalékokban megmaradt (esetleg később, a környező nyelvjárások hatására visszakerült) az *y*.² Különösen szembetűnő azonban, hogy Karpova morfológiai különbségként tartja számon, hogy a más nyelvjárásokban *iske* alakban előforduló, 'azaz, akkor' jelentésű módosítószó a közép-csepcaiban *sike* alakban jelenik meg (79), holott hasonló metatézis egyébként is jellemző a nyelvjárásra (amint azt az 57. oldalon tárgyalja: itt példaként előfordul a *sike* is).

2. Karpova az elízió jelenségét úgy határozza meg, hogy a szóvégi magánhangzó kiesik a következő szó magánhangzója előtt. Három példája közül azonban kettőben mássalhangzó követi a kieső magánhangzót: *taž(y) ik* 'ugyanígy', *tiň(i) ta* 'íme ez', *tiň(i) so* 'íme az' (46–47). Ugyanakkor az apokópa tárgyalásánál (46) azt mondja, hogy a szóvégi *y* és *i* gyakran kiesik palatális mássalhangzó után bizonyos mutató funkciót betöltő szavakban: *taň(i)* 'íme', *ta(i)* 'itt el', *taž(y)* 'így'. Kétségtelen, hogy az elízióként tárgyalt esetekben ugyanerről van szó, ezért nem kell külön elíziós jelenségeket számon tartanunk.

3. A szerző a számjelölésre és az esetragozásra vonatkozó információkat a főnévnel tárgyalja, holott esetragozás tekintetében a leírtak a melléknévre és a számnévre, részben a névmásokra is vonatkoznak. A névmásokra vonatkozó sajátosságokat külön, a névmásoknál tárgyalja. Bár a szerző említi, hogy a többes szám harmadik személyű személyes névmásban accusativusragként a *-ty* jelenik meg (71), a ragozásra vonatkozó adatok elszórtságából adódik, hogy nem szembetűnő: itt a szabályos névszói többesjellel és accusativusraggal van dolgunk (vö. 58, 65), míg az első és második személyű alakok végződése speciálisak. Ezért azonban nem elsősorban a szerzőt kell hibáztatni: az udmurt nyelvleírasi hagyományra jellemző ez az előnytelen gyakorlat.

4. A melléknév felsőfokára vonatkozó tudnivalókat Karpova a melléknév morfológiai leírásánál adja meg, holott a felsorolt kifejezésekben a felsőfokot segédszók fejezik ki, ráadásul gyakran nem is valódi felsőfokról, csupán a tulajdonság fokozott mértékéről van szó (a *nagyon* szóval alkotott magyar szerkezetekhez hasonlóan). Mivel a morfológia a szavak belső szerkezetével foglalkozik, az ilyen eseteket célszerűbb lenne a szintaxisban, vagy az adott

² Tipográfiai okokból cikkemben a felső nyelvvállású centrális *y*-vel, a középső nyelvvállású centrális *ö*-vel, a zöngés palatális affrikátát *dž*-vel, a zöngés kakuminális *dž*-vel jelölöm: minden egyéb jelölés megegyezik a Csúcs Sándor Chrestomathia Votiacica (Tankönyvkiadó, Budapest. 1990) c. művében használtakkal.

segédszók körében tárgyalni. Ismét az udmurt nyelvtani hagyomány hatásáról van szó.

Fontosnak tartom azonban hangsúlyozni, hogy az említett kifogások semmit nem vonnak le a leírás értékéből.

Sajnálatos módon a bevezetőből kimaradt a közép-csepcai nyelvjárásokat a szomszédos nyelvjárásoktól elkülönítő izoglosszák összefoglaló leírása. Mivel ezeket a nyelvjárások osztályozása szempontjából igen fontosnak tartom, és az FM nehezen hozzáférhető, az alábbiakban röviden összefoglalom a legfontosabb sajátosságokat.

A közép- és a felső-csepcai nyelvjárásokat elkülöníti az, hogy a közép-csepcaiban megmaradt az ősudmurt, *a* előtt álló, szókezdő bilabiális réshang; a közép-csepcaiban a todalékkezdő *j* hasonul a tövégi *ń, l', d', t', s, z* palatális mássalhangzókhoz, a palatalizálatlan *n, l, d, t* mássalhangzókat pedig palatalizálja és így hasonul hozzájuk; az *i* előtt álló *t* egyes todalékokban palatalizálódott. A közép-csepcaiban a *d, r, s* előtt álló szókezdő *u* kiesett; a *v* zöngésíti az előtte álló mássalhangzót, továbbá előfordulnak zöngésülések intervokális helyzetben és szonoránsok mellett is; használatosak az *ń*-elemű helyragok. Ezek a tulajdonságok a felső-csepcaira nem jellemzőek (FM 187).

Karpova szerint a közép- és az alsó-csepcai között csupán egyetlen eltérés van: a közép-csepcaiban az *y*-nek többféle realizációja lehetséges, míg az alsó-csepcaiban csak egy (FM 184, 187). Ez azonban még kevés lenne a két nyelvjárás csoport elkülönítéséhez, hiszen a közép-csepcainak az alsó-csepcaival szomszédos területein az *y*-nek éppen azt a változatát találjuk, amelyet az alsó-csepcaiban (ill. az udmurt nyelvjárások többségében és az irodalmi nyelvben is). Kel'makov (KK 169–171) több, az alsó- és a közép-csepcai közötti különbséget is említ: a többi nyelvjárás szókezdő *kwa-, kwi-* kapcsolata helyett az alsó-csepcaiban *kva-, kvi-* található (bilabiális helyett labiodentális); az alsó-csepcaiban (szemben a többi udmurt nyelvjárással) a palatális szibilánsok és affrikáták csak enyhén palatalizáltak; míg a tizeseket az udmurt nyelvjárások többségében a *-don, -ton* végződés (Kel'makovnál: szuffixum) jellemzi, addig az alsó csepcaiban a *-das, -tas* (vö. *das* '10'); a középfok jele az alsó-csepcaiban *-džyk*, a többi udmurt nyelvjárásban *-ges, -gem*; az egyidejű határozói igenév képzője az alsó-csepcaiban *-ky*, a közép-csepcaiban *-ku*; a befejezett határozói igenév képzője az alsó-csepcaiban *-čož*, a közép-csepcaiban *-ćož*.

(Néhány esetben Kel'makov és Karpova adataiban van eltérés: Kel'makov szerint a nyomatékosított személyes névmás többes számú alakjai a felső-csepcaiban *aśme(o)s, aśte(o)s, aśse(o)s*, a közép-csepcaiban *aćimes, aćides, aćizes* (vagy *aćymes, aćydes, aćyzes*) (KK 170). Karpova szerint viszont a közép-csepcaiban az *aśmes, aśtes, aśses*, ill. az *aćimes, aćides, aćizes* alakok fordulnak elő (FM 121). Kel'makov szerint a többes számú első és második

személyű személyes névmás accusativusi végződése az alsó-csepcaiban *-es*, a közép-csepcaiban *-esty* (KK 170), Karpova szerint a közép-csepcaiban mindkettő előfordul (FM 119.)

Különösen rejtélyes a közép-csepcai nyelvjárás déli határa. Az 563. oldalon (FM 189) található vázlatos térkép szerint a közép-csepcai nyelvjáráscsoporthoz délre eső területek (tkp. a Krasznogorszkoei járás) szintén az északi nyelvjárás régióhoz tartoznak. (Ezt a területet az északi nyelvjárás régióhoz sorolja Keľmakov is, l. KK 42.) Ugyanakkor ez a terület nyilvánvalóan nem tartozik sem a felső- sem az alsó-csepcai nyelvjáráscsoporthoz (KK 168). Az 564. oldalon (FM 190) található térkép szerint ezen a területen a kilmezmenti nyelvjárások találhatók, de a kilmezmenti nyelvjárásokat hagyományosan a középső nyelvjárások közé szokás sorolni (vö. KK 39).

(Itt kell megemlítenem, hogy a térkép eltér a KK 42–43 osztályozásától abban is, hogy a teljes Sarkani járást az északi nyelvjárás régióhoz sorolja, míg Keľmakovnál a járás déli fele már a középső nyelvjárásokhoz tartozik. A térkép besorolja az udmurt nyelvjárások közé a Votkinszki, Szarapuli, Karakulinói és Kambarkai járások területét is, holott ezeken a területeken nincs eredeti udmurt lakosság – újonnan betelepített is csak szórványosan, udmurt településeket nem alkotva –, és ezeket a járásokat a KK sem említi. A térkép forrása sajnos nincs megjelölve – talán a szerző alkotása –, az említett jelenségekről magyarázatot nem kapunk.)

A közép-csepcai nyelvjáráscsoporthoz belső tagolásáról az új kötetben csak az 564. oldalon található térkép tájékoztat, ezért fontosnak tartom a felosztás alapját képező sajátosságok összefoglalását (a FM 186–187 alapján): az igealakokban található *tć*, *ddź* fonémakapcsolat realizációja a jukamenszki és a jari nyelvjárásban *ts*, *dz*, a glazovi nyelvjárásban *ćć*, *dźdź* (l. még FM 79); a prolativus *-et'i*, *-yt'i*, *-t'i* ragja mellett a glazovi és a jari járásban a *-yt'*, *-t'*, *-ki* alakváltozatok is előfordulnak, a jukamenszkiből ezek hiányoznak; a glazovi és a jari nyelvjárásban használatos a gyakorító képző megduplázott *-ll'alla-* alakja, a jukamenszkiiben nem; a jukamenszkiiben több lexémában *e*-t találunk a jari és glazovi *ö* helyén. Eltérnek a nyelvjárások az *y* realizációja szempontjából is: a jari nyelvjárásban az irodalmi nyelvvel megegyezően felső nyelvállású centrális illabiális, a jukamenszkiiben azonban ennél hátrébb és nyíltabb képzett. A glazovi nyelvjárás ebből a szempontból megosztott: a kozsili alnyelvjárásban az *y* realizációja a jukamenszkiéhez hasonló, a ponyinói nyelvjárásban azonban a két realizáció szabadon váltakozik, és egy köztes változat is előfordul. (A nyíltabb, velárisabb ejtésmód (észak-)nyugati határa tehát éles, míg (dél-)keleti határa elmosódó.)

Ez utóbbi jelenség szempontjából különösen értékes adatokkal szolgálnak a most publikált szövegek. A FM három rövid példaszövege alapján (FM 217–

219) úgy tűnik, hogy a ponyinói alnyelvjárásban a három variáció nem váltakozik egymással, egy-egy adatközlőnél (településen?) ugyanis csak a háromféle realizáció egyikével találkozunk. Ugyanakkor Karpova példanyagában találunk olyan szavakat is, amelyekben két variáns is előfordul ugyanabban a szóban, sőt, elvben az sem zárható ki, hogy ugyanabban a szóban mindhárom variáns előforduljon.

A most megjelent szövegekből – saját felmérésem alapján – úgy tűnik, hogy a ponyinói alnyelvjárásban is az *y*-nek az irodalmi nyelvben is megtalálható változata dominál. Kizárólag ezzel találkozhatunk a következő szövegekben: 1–13, 15–20, 22–27, 30, 32, 36–37, 41–42, 47–48, 51, 60–62, 64–68, 71–80, 85–89, 103, 111–112, 121, 124, 129, 131–132, 135–136, 138, 153–156, 158–161, 163, 167–168, 171, 173–176, 178–183, 185–187, 189. A veláris és nyílt változat a következő szövegekben kizárólagos: 40, 49–50, 52–56, 58–59, 69, 90–93, 95–96, 99, 102, 104–105, 108, 110, 114–116, 118, 122, 125, 128, 130, 134, 162, 190. A kettő közötti átmeneti variáns csak néhány szövegben kizárólagos: 139, 147, 164. Ez utóbbi három szöveg ugyan viszonylag rövid, a többi között viszont hosszú, esetenként több oldalon át húzódó szövegek is vannak. Ha mindemellett figyelembe vesszük, hogy a szövegek szintén jelentős részében az egyik változat nagyon nagy túlsúlyban fordul elő, és egy-egy másikat csak egy-két előfordulás képvisel (a hosszabb szövegek közül ilyen a 14. vagy a 43.), feltételezhetjük, hogy egy-egy beszélőre általában az egyik használata a jellemző. Két alfofón nagyobb számban csak kevés szövegben fordul elő (45, 70, 81, 83–84, 94, 97, 98, 107, 120, 126–127, 140–141, 143, 145, 148, 150, 152, 157, 165, 192), arányuk gyakran ezekben a szövegekben sem kiegyenlített. Mind a három alfofón csak még kevesebb szövegben fordul elő (106, 123, 144, 166), de ezekben is az egyik változat van túlsúlyban, a másik kettő csak szórványosan jelenik meg.

Természetesen a szöveggyűjtemény tekintélyes terjedelme ellenére sem teszi lehetővé, hogy messzemenő következtetéseket vonjunk le egy-egy település nyelvhasználatáról. Mégis megkíséreltem térképre vetíteni a három alfofón előfordulási helyét, és a következő kép rajzolódott ki: az erősen velarizált és nyílt változat a szövegek alapján kizárólagosnak vagy erős túlsúlyban levőnek mutatkozik a Csepca mentén, ill. a Csepca-ba torkolló Pyzep, Varyž és Sepyč alsó folyásánál, ugyanakkor az irodalmival megegyező változat kizárólagos vagy erős túlsúlyban van az Omyč, a Varyž és a Kep felső folyásánál, a Csepctől távolabb eső területen. A változatok keveredése leginkább az alnyelvjárás nyugati határára, Glazovval észak-déli irányba nézve egy vonalban, ill. ettől nyugatra jellemző. Az átmeneti változat kizárólag a Sepyč felső folyásánál, Pusošurban, Otogurtban és különösen Lumpašurban, továbbá kissé keletebbre

Isakovóban fordul elő nagyobb arányban, máshol csak ritka kivételként jelenik meg.

Már az 565. oldalon található térképet nézve is feltűnik, hogy a veláris-nyílt változat nyilvánvalóan a jukamenszki nyelvjárásból indult ki, ott a beszermán hatására alakult ki. A kozsili alnyelvjárásban feltehetően úgy terjedt el, hogy az Ubyť mentén terjedt északra, és erről a területről ki is szorította a többi változatot. Ezután a Csepca mentén ék alakban kelet felé terjedt: ezen a területen az egyik változat van erős túlsúlyban, míg a Csepctől távol eső területeken az egyes településeken belül is nagy az ingadozás. A változatok harcának történetét érdemes lenne részletesebben kutatni, figyelembe venni a korábbi, mára eltűnt beszermán települések helyzetét, és különösen az egyes változatok presztizsét legalább egy évszázadra visszamenőleg, amennyiben lehetséges.

A kötet legnagyobb részét a szerző másfél évtized alatt (1989–2004) gyűjtött szövegei teszik ki (83–522). A szövegeket cirill alapú fonetikus-fonologikus transzkripcióban közli. (Az udmurt nyelvjárásban hagyománya szerint csak azokat a nem fonologikus fonetikai tulajdonságokat jelölik, amelyeknek nyelvjárás-megkülönböztető szerepük lehet (22).) A szövegek nyelvjárások és települések szerint vannak csoportosítva, minden oldal felső felén az udmurt szöveg, alsó felén az orosz fordítása. A tipográfiai megoldás példásnak mondható: a szöveget és a fordítást vonal választja el, mely minden oldalon ugyanabban a magasságban található. (Sajnos a hasonló oroszországi kiadványok esetében ez nem mindig van így, ezért gyakran kell lapozgatni az eredeti és a fordítás között, ami megnehezíti a szövegekkel való munkát.)

A szövegek tartalmuk szerint meglehetősen sokfélék. Sajnos a szerző nem ad meg külön statisztikát a szövegek jellegéről, de úgy tűnik, különösen az önéletrajzi jellegű elbeszélő szövegek dominálnak. Ezek sokszor tartalmazzak értékes néprajzi (szokásleírások, népi orvoslás) vagy történelmi adatokat (pl. a kolhozosításról vagy a világháborúról). Bár a szerző saját bevallása szerint tudatosan nem gyűjtött folklóranyagot, dalokat viszonylag nagy számban találunk a szövegek között (közülük 13-at kottával is közöl) – igaz, más műfajból (pl. mesékből, közmondásokból, találós kérdésekből) alig közöl anyagot. Véleményem szerint ezt a hátrányt bőven egyensúlyozza az a tény, hogy a szövegek többsége a valódi élő beszédhez áll közel. Sok gyűjteményből éppen az ilyen szövegek hiányoznak.

A közölt szövegek már terjedelmükkel is hatalmas munkáról árulkodnak. A függelékben pontosan meg van adva az adatközlő neve, születési éve és helye, hogy mióta él az adott településen, ill. hogy hány osztályt végzett. Előfordulnak a szöveghez fűzött kommentárok is. Jelölve van a szöveg feljegyzésének időpontja is. Külön lista mutatja, hogy az egyes adatközlőktől mely szövegek származnak.

A szövegek túlnyomó többsége magnetofonról lett lejegyezve. Remélhetőleg a felvételeket archívumban, megfelelő körülmények között őrzik. Ezeket, de legalább egy részüket helyes lenne minél hamarabb digitalizálni és kiadni. Sajnos udmurt nyelvjárási hanganyagot eddig még nem publikált senki, pedig ez elengedhetetlen lenne az udmurt beszéd szupraszegmentális jelenségeinek, a mondatlejtés és a beszéddallam vizsgálatához, vagy eszközfonetikai elemzéshez, és ezen kívül jó szolgálatot tehetne az udmurt nyelvoktatásban is.

A kötet jelentőségét nagyban emeli, hogy kevés ilyen terjedelmű udmurt nyelvjárási szöveggyűjtemény jelent meg, és egy nyelvjárás csoportot ekkora kötet még sosem reprezentált. Különösen fontos az északi nyelvjárások dokumentálása, ezen a területen ugyanis a fiatalabb generációk rendkívüli sebességgel oroszosodnak el: gyakran a tisztán udmurt falvakban sem beszélnek udmurtul, mivel a szülők oroszul szólnak hozzájuk. Reméljük, hogy a szerző a nyelvjárás szótárát is minél hamarabb publikálja, és kutatásait kiterjeszti más északi nyelvjárásokra is. Nagy szükség lenne arra, hogy más nyelvjárásokról is hasonló terjedelmű kötetek jelenjenek meg – sajnos erre nem igazán látok reményt.

Fejes László

Csúcs, Sándor: Die Rekonstruktion der permischen Grundsprache

Akadémiai Kiadó, Budapest. 2005. 410 o.

Dieses Buch ist in mehrerer Hinsicht bemerkenswert: es ist auf Deutsch geschrieben, obwohl doch das Deutsche heutzutage selbst in Deutschland nicht mehr als Wissenschaftssprache hoch im Kurs steht; es beschäftigt sich mit historischer Sprachwissenschaft, obwohl dieser Bereich in den letzten Jahren gegenüber der synchronen und typologischen Sprachwissenschaft stark ins Hintertreffen geraten ist; und es stellt die Rekonstruktion einer Grundsprache in den Mittelpunkt, obwohl dieses Thema gerade in der Finnougristik der letzten Jahre völlig in den Hintergrund gedrängt wurde. Das Buch steht also fest in der besten Tradition der Finnougristik, ohne deshalb altmodisch zu sein: Nicht selten wird ja im englischen Gewande bereits Bekanntes noch einmal neu erfunden (offensichtlich weil man des Deutschen nicht mächtig ist) und die Erkenntnisse der angelsächsisch orientierten Finnougristik sind doch bislang recht bescheiden geblieben.